

96 . Isaccea | Județ: Tulcea | Punct: Cetate | Anul: 2005

Anul: 2005

Cod RAN: 159696.05

Perioade: Antichitate, Evul Mediu, Perioada modernă

Epoci: Epoca romană timpurie, Epoca romană târzie, Epoca medievală timpurie, Evul Mediu, Perioada modernă

Tipuri sit: amenajare/construcție

Categorii sit: Apărare (construcții defensive), Religios, ritual și funerar

Autori: Victor-Heinrich Baumann, Mihaela Donici, Adrian Hamzu, Aurel Stănică

Instituții: Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea

Raport

Cercetările arheologice din anul 2005 s-au desfășurat în cursul lunilor iulie–septembrie și au avut, în general, aceleași obiective urmărite și în anii 2000-2002 și 2004 prin proiectul NOV(iodunum) 2000, respectiv degajarea unor suprafețe cât mai mari din segmentul de SE al sistemului defensiv al cetății și stabilirea limitelor cronologice ale acestuia. În acest scop au fost continuate săpăturile arheologice în cele trei sectoare ale segmentului monumental vizat:

- sector Cetate – Turnul Mare (CT)
- sector Cetate – Turnu A, fost „Curtina A” (TA = CA)
- sector Cetate – Turn Colț (TC)

Cel de-al patrulea sector, unde au fost reluate cercetările arheologice, se află în extramuros și este sector Cariera de lut – necropola.

Proiectul NAP (Noviodunum Archaeological Project) al colegilor britanici a demarat în anul 2005 într-o nouă etapă, prin deschiderea unui sector arheologic la V de tabia (= tabăra) turcească, pe un mic promontoriu care, în conformitate cu topografia terenului, presupunea existența unui turn (e).

Sector: Cetate – Turnul Mare (CT)

În 2004 a fost înlăturat martorul de pământ dintre secțiunile CT9 și CT2, suprafața degajată fiind adâncită până pe dărâmătura ultimului nivel romano-bizantin (N-III). În anul 2005, suprafața respectivă a fost adâncită la -4,40 m, pe nivelul N-IV. Ca și în zona răsăriteană a turnului mare, respectiv în CT61, și aici au fost descoperite numeroase fragmente de bârne carbonizate, căzute pe N-IV din structura defensivă a turnului, evidențiindu-se încă o dată puternica distrugere și incendiere a acestuia de la sfârșitul epocii iustinien2. Sprijinită pe zidul de incintă, a fost descoperită pe N-IV vatra semicirculară a unui cuptor.

În zona sudică a suprafeței de V a turnului mare, respectiv în CT2 – CT5 (S), a fost curățat nivelul N-VI, procedându-se apoi la înlăturarea unui strat masiv de dărâmături, care acoperea nivelul N-V. Ambele niveluri sunt puternic incendiate evidențiind atacuri repetate, legate foarte probabil de invaziile protobulgarilor din vremea domniei împăratului Anastasios (493, 499 și 502 p.Chr.)3.

De o parte și de cealaltă a turnului mare, în zona de inserție a laturilor de E și de V cu zidul de incintă, cele două secțiuni deschise în 2001 – CT7 la E și CT8 la V – au fost adâncite până la stratul de pământ galben steril. În CT7 acesta este situat la adâncimea de -6 m, raportată la înălțimea actuală a zidului răsăritean al TM, în c. 4-5, la 5,40 m în c. 3 și la -3,40 m în c. 2. Adâncirea secțiunii ne-a permis obținerea de informații asupra sistemelor constructive folosite cu prilejul refacerilor succesive, care au permis menținerea acestui monument de arhitectură până în zilele noastre. Întreaga construcție se sprijină pe o

temelie profundă, care atinge, în unele locuri, adâncimea de 2,50 m. Această substrucție a fost amplasată într-un strat de pământ galben purtat de aprox. 1,10 m grosime, care suprapune loess-ul. Latura de E a TM păstrează urmele a patru faze constructive, marcate de plinte de construcție care îi dau aparența unui monument în trepte ($H_1=20,60$ m; $H_2=20,40$ m; $H_3=0,50$ m). Primele două plinte relevă o zidărie adosată zidului de incintă și abia la aprox. 1,10 m înălțime, deasupra temeliei, o elevație realizată din blocuri paralelipipedice, masive, este ținută pe zidul de incintă în zona de inserție.

În colțul de SE al turnului se observă orientarea ușor diferită a laturii de E a acestuia față de substrucția profundă, care se păstrează ca o crepidoma, relevând amplasarea TM pe temelii mai vechi. Prima incintă din zona de inserție este alcătuită din blocuri roștuite, fiind asemănătoare tuturor zidurilor din prima fază a fortificației romano-bizantine de la Noviodunum. Ea pornește de la nivelul superior al substrucției laturii răsăritene a turnului, cotă corespunzătoare stratului de pământ galben de sub zidul de incintă, strat perfect păstrat și în peretele estic al secțiunii CT7.

Adâncirea secțiunii până la loess, strat steril aflat la -0,85 m sub talpa zidului de incintă, și curățirea acestuia, au favorizat descoperirea celei mai vechi fortificații romane de la Noviodunum, foarte probabil faza de pământ a castrului din sec. I p.Chr. Este vorba de resturile unui val de pământ prevăzut spre S cu o bermă lată de 3 m și o fossa cu deschiderea de 3,60 m.

Schimbarea sistemului de apărare a orașului se face ulterior prin construirea zidurilor din piatră. În CT7 se observă cum agger-ul și fossa sunt acoperite cu pământ galben purtat, în care sunt amplasate substrucții adânci. În conformitate cu materialul ceramic recoltat, această operațiune are loc cel mai devreme la începutul sec. III p.Chr. Cea de-a treia etapă este aceea a fortificației romano-bizantine, fenomen constat în principal prin elevarea incintei și adosarea turnului mare, foarte probabil în perioada Tetrarhiei. În c.3 al secțiunii CT7, la -3,70 m adâncime, în stratul de pământ care acoperă berma, a fost descoperită groapa unui mormânt deranjat din antichitate. Determinările au fost efectuate de dr. Jane Sidell din corpul expediționar britanic „în funcție de anatomia pelvis-ului, incluzând în același context nodul sciatic și musculatura pronunțată a individului. Luând în considerare lungimea femurului, precizează dna Sidell, ne putem gândi că a fost un bărbat înalt, dar nu-i putem estima statura cu elementele avute la dispoziție. Credem că avea cel puțin 20 de ani”. Scheletul, cu toate că a fost deranjat în antichitate și îi lipsesc multe din elementele componente, prezintă puncte ale conexiunilor anatomice, care ne permit să stabilim, cu aproximație, orientarea sa S-N.

Scheletul era depus pe o podea de pământ tare, reprezentând nivelul bermei, și acoperea o groapă în care se afla o aglomerare de pietre mari de carieră. Între acestea se găseau două craniile umane, unul spart, situat la N și celălalt la S, în profilul secțiunii. Din groapă au fost recoltate fragmente de ceramică, getică și elenistică, evidențiind încă o dată faptul că primul sistem defensiv, respectiv faza de pământ, a fost realizat la sfârșitul epocii elenistice.

Cercetările arheologice din CT7 au evidențiat o locuire intensă în cursul sec. XIII-XIV, în imediata vecinătate a zidurilor cetății. Această locuire s-a suprapus, dar, de cele mai multe ori, a perforat nivelurile de locuire ale epocii romane timpurii.

În c.3, profil E, la adâncimea de -5,60 m, raportată la înălțimea laturii de E a TM, a fost surprinsă o locuință medievală semiîngropată cu două faze de locuire. Locuința are o lungime pe profil de 3 m și, în ambele faze, este prevăzută la N cu o groapă menajeră, adâncă de -0,50 m în prima fază și de -0,70 m în faza a doua. În conformitate cu fragmentele de ceramică smălțuită recoltate din cele două gropi menajere, avem de-a face cu o locuință din sec. XIII, care a perforat un strat de moloz rezultat din distrugerea zidului de incintă și a laturii de E a turnului romano-bizantin.

Limita sudică a acestei locuințe era marcată de un zid sau pilon roman timpuriu demantelat în sec. XIV până la bază, pe o înălțime de aprox. 2,20 m.

În c.1 al secțiunii CT7, între -0,50 m și -0,80 m adâncime față de nivelul accentuat al pantei în acest loc, pe aprox. 2,70 m din lungimea secțiunii a fost cercetată o locuință medievală din sec. XIII, care dispunea la SV de o groapă menajeră ovală adâncă de 1,35 m. Groapa a perforat o locuință de epocă medio-bizantină și una de epocă romană timpurie, ambele semiîngropate. Podeaua locuinței romane timpurii se află la

adâncimea de 1,40 m față de nivelul pantei, respectiv -3,40 m față de înălțimea laturii de E a TM și, în conformitate cu materialul ceramic recoltat, aparține sec. II p.Chr. În partea de NE a locuinței se afla vatra.

În partea de V a TM, secțiunea CT8 a fost adâncită, de asemenea, până la loess, în vecinătatea zidului de incintă. Adâncimile, ca și în CT7, au fost raportate la înălțimea maximă a laturii de V a TM.

La -3,10 m, -3,70 m și -4,30 m, au fost surprinse fragmente din podelele unor locuințe medievale de suprafață, cu urme de incendiu. Cele trei niveluri de locuire sunt despărțite de straturi de nivelare groase de 0,50–0,60 m. Materialul arheologic recoltat (fragmente de ceramică smălțuită, patru monede: una la -3,50 m, două la -3,80 m și una la -4,10 m; metale, coarne de cerb prelucrate) indică sec. XIII și XIV.

În zona de inserție cu zidul de incintă, latura de V a TM este marcată la bază de două plinte de construcție: la -5 m și la -4,50 m adâncime. Prima a servit ca temelie la ridicarea turnului romano-bizantin în faza inițială și, în contrast cu situația din CT7, aici substrucția este ținută organic pe zidul de incintă. Din c.4 spre S, această substrucție se personalizează căpătând o altă orientare, conturându-se astfel imaginea unui turn hexagonal cu frontul rotunjit. Ca și în CT7, această substrucție profundă a tăiat berma și fossa sistemului defensiv al fortificației din faza de pământ. Berma, situată la 5,40 m adâncime, se păstrează pe o lățime de 1,45 m, iar fossa, din care a fost excavată o porțiune largă de aprox. 2,25 m, are o adâncime de 2 m. Materialul ceramic recuperat din umplutura șanțului aparține sec. II-III p.Chr., evidențiind, și în acest loc, că prima fortificație de piatră a cetății Noviodunum a fost construită în sec. III p.Chr.

Constructorii fortificației romano-bizantine au suprapus, de cele mai multe ori, mai vechile substrucții, modificând însă, orientarea zidurilor. Cea de-a doua plintă de pe latura de V a TM reflectă o refacere a acestuia în epoca romano-bizantină, constructorii folosindu-se de același sistem de construcție a paramentului în tehnica opus quadratum.

De la nivelul acestei plinte, latura de V a TM prezintă o plombă de aprox. 4 m lungime și 2 m înălțime, realizată, foarte probabil, în cursul sec. XIII-XIV, când zona din vecinătatea cetății era intens populată.

Informații suplimentare online

[Raportul 3397 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
